

MUSIKHÖGSKOLAN
INGESUND

Carina Larsson

Sex pianisters uppfattningar om a prima vista-spel

Six pianists' understanding of sight-reading

Examensarbete 15 Högskolepoäng
Lärarprogrammet

Datum: 08-05-21
Handledare: Gunnar Näsman

Sammanfattning

Undersökningens syfte är att identifiera och jämföra uppfattningar om begreppet *a prima vista-spel* hos klassiska pianister. Sex pianister djupintervjuades, fyra yrkesverksamma och två under utbildning. Alla de intervjuade ansåg att det är en fördel att vara en bra *a vista*-spelare, särskilt vid instudering, men att det är viktigare att vara en bra musiker som framför musik på ett genomarbetat sätt.

Nyckelord: *a prima vista*, skicklighet, träning, fördelar.

Abstract

The main purpose of this study is to identify and compare classical pianists' understanding of sight-reading. Six pianists were interviewed, four professionals and two students. All of them considered good sight-reading ability to be an advantage, especially when rehearsing, but most important is to be a good musician performing music thoroughly gone through.

Keywords: sight-reading, skill, practice, advantages

Förord

Jag har alltid varit fascinerad av snabba notläsare och velat bli en själv, ända sedan mina första förebilder och pianolärare på musikskolan, uppmuntrade mig till att bli bra på att läsa noter. När tillfället kom då jag skulle välja ämne till denna undersökning var valet enkelt, det skulle handla om snabba notläsare och vilka uppfattningar det finns om a prima vista bland konserterande, klassiskt utbildade pianister.

Tack!

- till min handledare Gunnar Näsman, som varit grundförutsättningen för genomförandet av denna undersökning!
- till er sex pianister som ställt upp på att bli intervjuade. Ni har inte bara generöst delat med er av värdefulla resonemang, funderingar och svar på mina frågor, utan mycket mer utöver vad jag förväntat mig!

Innehållsförteckning

Inledning	5
En definition	5
Bakgrund	5
Syfte och frågeställning	7
Metod	8
Urval	8
Datainsamlingsmetod	8
Procedur	8
Resultat	9
Sammanställning av intervjusvar utifrån intervjufrågor	10
Intervjusvar ur särskilda aspekter	14
Sammandrag av undersökningens resultat	16
Diskussion	19
Resultatens tillförlitlighet	19
Resultatens generaliserbarhet	20
Jämförelse med tidigare forskning och med litteratur	20
Undersökningens relevans för min yrkesroll	23
Fortsatt forskning	23
Slutord	24
Litteraturförteckning	25
Bilaga	26
Intervjuerna i sammandrag	26

Inledning

En definition

I Bonniers musiklexikon från 2003 finner man följande uppslagsord:

prí'ma ví'sta (italienska), *a prima vista*, vid första anblicken, spel eller sång direkt "från bladet", utan att ha sett noterna tidigare.

Bakgrund

Förmågan att kunna läsa noter snabbt är en tillgång, vilken musikalisk nivå man än befinner sig på. Musiker som behärskar denna förmåga behöver ju inte lägga ner lika mycket tid på att tyda notbilden som de musiker, som inte läser och spelar efter noter lika lätt. Spelmässigt skickliga musiker som också är skickliga i prima vista-spel, kan i samma ögonblick som de läser noterna levandegöra den musik de har framför sig, det vill säga; tolka, interpretera. Att kunna spela a vista obehindrat är resultatet av lång tids övning av notläsning, instrumental teknik och förståelse av musik.

Att vara en bra prima vista-spelare är alltså något mer än att vara bra notläsare. Att man kan spela rakt av efter notbilden innebär inte nödvändigtvis att man därmed förstår musikens innehåll och kan interpretera den. Men för att direkt kunna interpretera en notbild krävs det däremot att man är en tillräckligt bra notläsare.

För att lyckas bra med a vista-spel behöver både notläsning och interpretation i allmänhet tränas separat. De båda begreppen notläsning och interpretation vill jag jämföra med begreppen intellekt och intuition. Notläsning i sig kan intellektualiseras och tränas till perfektion om man så vill. Interpretation däremot, sammanför inlevelse och intuition med förmåga att förstå musikens förlopp, att skapa en sammanhängande atmosfär, till en process som inte går att formalisera (på det sätt som går att göra med träning av notläsning). Bra prima vista-spel handlar alltså om att vara bra på både notläsning och interpretation. Chanserna att lyckas ökar ju bättre kunskap musikern har på båda dessa områden; ju friare han gör sig från notbilden, desto mer låter det nästan improviserat, skapat i stunden.

Knut Wiggen tar i sin bok *Att spela piano* (1966) upp frågan om vad som är möjligt att notera i musik och om man verkligen kan framföra musikstycken helt enligt kompositörens intentioner, spela helt "rätt". Detta är en annan diskussion, men ändå intressant då den visar ytterligare vad som begreppet a vista innefattar:

Genom att studera vad tonsättaren har noterat och samtidigt veta vad som är omöjligt att notera, kan vi söka oss fram mot målet, nämligen att få den musikaliska idé som den noterade melodin symboliserar att klinga lika klart i vår fantasi som den en gång gjorde hos tonsättaren. Detta förutsätter en grundlig kännedom om den tonala musikens system av estetiska kriterier, kunskaper om vilka uttrycksmedel tonsättare av tonal musik begagnar sig av. (Wiggen 1966, sid 21)

Wiggen hävdar att själva systemet för att notera pianomusik, är otillräckligt och kan inte fullt ut ta tillvara kompositörens alla intentioner. Systemet noterar exakt tonhöjd, men allt annat är relativt; relativ tid varje not ska ljuda (notvärde), frasering, relativ nyans, karaktär, tempo. Notbilden måste i varje enskilt fall övervägas och anpassas till varje instruments möjligheter. Därtill kommer pianistens möjligheter och begränsningar, uppfattningar, som avgör hur stycket kommer låta. Så här skriver Wiggen om karaktärsbeteckningar som *grave*, *allegro*, *con brio* osv (Wiggen 1966, sid 46):

Dessa ord hör också till tonsättarens förslag till interpretation av sin musikstruktur. Ofta är de onödiga som upplysningar för den väl skolade interpreten, eftersom han antingen i själva musikstrukturen finner de karakteristika som gömmer sig bakom orden (på samma sätt som tonsättaren hittat dem), eller också finner han dem inte, eftersom han inte vet vad han ska leta efter, och det kan inte orden ge någon upplysning om. De står för regler som tonsättaren utgår från att interpreten redan känner till.

Inte nog med att pianisten under lång tid bygger upp en bank av kunskap och praktisk färdighet i att musicera, komplexiteten ökar dessutom i och med a vista-momentet, då han blixtnabbt avväger hur musiken ska spelas.

Jag frågar mig om man kan mäta kvaliteten av a vista-spel/interpretation om man inte exakt kan veta vad som är rätt eller fel, enligt ursprungsidén? En musiker kan ju spela fantastiskt bra a vista, med inlevelse och övertygelse och helt enligt normer för hur denna slags musik brukar spelas, men går det att mäta hur bra eller inte bra det är? Jag tycker frågan vad som avgör rätt eller fel, är intressant, eftersom det inte existerar några absoluta sådana bedömningar inom musik. I alla fall inte fullt ut. Musik handlar i första hand om uttryck. Uttryck som musikern står för. Mellan musikern och lyssnaren sker kommunikationen av musiken, vilken båda lika mycket ansvarar för. Det är egentligen det här som intresserar mig i fråga om a vista-spel; utmaningen för pianisten att lyckas förmedla och lyssnarens förmåga att ta del av förmedlingen av musik vid ett sådant tillfälle av "första påseende", a prima vista-spel.

Pianopedagogen/pianisten/författaren Victor Booth beskriver i sin bok *We piano teachers* (Referens) sambandet mellan att spela och läsa musik (Booth 1971, sid): "Pupils must hear sounds before they can imagine them. Attract the pupil's attention to certain facts - first simply and then in combination." Jag ser processen att lära sig läsa och skriva sitt modersmål, som en parallell till citatet; "man måste först ha lärt sig tala och förstå språket man sen ska lära sig skriva och läsa, detsamma gäller processen att lära sig läsa och spela efter noter." Vidare påpekar Booth vikten av träning för att kunna uttrycka sig musikaliskt samtidigt som man läser noterna (sid):

And when we say "the way" we see music we mean the immediate mental application of whatever musical knowledge we happen to possess, the subconscious use of all we have absorbed about the language of music, which enables us to translate and sense and expression of what we see. This ability to give expression to the small and large sound groups as they unfold themselves while the eyes travel forward, naturally depends upon training and development.

Typiskt och gemensamt för författarna av de böcker och artiklar jag läst om ämnet är att de själva inte fått någon uttalad övning eller förslag på tillvägagångssätt för att läsa och spela a vista från sina instrumentallärare. Författarna/musikerna/pedagogerna har själva tillförskaffat sig kunskaper på området, och upplever i de flesta fall att det därigenom tagit onödigt lång tid att hitta bra strategier. Ur detta har de hittat ganska likartade lösningar som grundar sig på målinriktad, medveten övning, övning och åter övning.

Vid inträdesprov till musikerutbildningar och provspelningar till musikerjobb, ingår det nästan alltid ett moment av oförberett uppspel av noter, ett a prima vista-prov. Vad hoppas man få reda på med detta? A vista-provsprestationen säger ju inte allt om den som söker, men visar hur pass bekväm den som söker är i situationen, och det kan vara vägledande för juryns upp-fattning om fortsatt vidare utveckling. Att kunna leverera ett kvalitativt bra a vista-prov är därför ett slags bevis på den sökandes kompetens och potential. Om den sökande å andra sidan gör ett dåligt a vista-prov på sökningen, men för övrigt presterar bra på alla andra prov, hur ser juryn på kompetensen då?

I "sökningsskorridorer" berättas det ofta historier om hur omöjligt svårt a vista-provet var, och hur dåligt det gick. Man kan ju fråga sig om såna här prov verkligen visar den sanna sidan av musikerns a vista-kunnande. För många sökande är det en mardröm att spela a vista inför jury.

Nervositet kan göra att den sökande tillfälligt blockerar sin förmåga att spela och läsa noter. Gäller väl i och för sig det egentliga spelprovet också. Kanske a vista-nervositeten blir störst för de som inte alls tränat detta. Några lyckas kanske skapligt för att de inte har så stora förväntningar på att klara det – många möjligheter finns.

Syfte och frågeställning

Genom min undersökning vill jag genom litteraturstudier och intervjuer med pianister öka min kunskap om fenomenet a vista-spel. Dessutom hoppas jag få nya idéer till hur a vista-spel kan ingå i pianoundervisning.

Min huvudfrågeställning är följande:

Vilka uppfattningar om begreppet a vista-spel kan man finna bland konserterande klassiska pianister?

Metod

Urval

För att få en bild av vilka uppfattningar som kan finnas om a prima vista-spel ville jag använda mig av pianister med olika erfarenhet. Sex pianister djupintervjuades, tre kvinnor och tre män. Av dessa har tre diplomexamen och undervisar i piano och ensemblespel, varav en på kulturskola, två på folkhögskola och högskola. Två är under utbildning till pianopedagog respektive musiker. En har pianopedagogexamen och lång erfarenhet av piano- och ensembleundervisning vid kulturskola. Alla sex verkar också som ackompanjatörer i olika ensembler och yrkesgrad.

Datainsamlingsmetod

Intervjuerna genomfördes som öppna samtal med nedanstående frågemall som utgångspunkt. Frågorna ställdes i varierad ordning i de olika intervjuerna, vilket innebar att alla pianister inte fick alla frågor ställda till sig.

Intervjufrågor

1. Vad är a vista-spel?
Vilka olika syften kan a vista-spel fylla?
Vilken eller vilka funktioner har a vista-spel för dig?
2. Om man är en bra a vista-spelare, vad kan man då?
3. Vilka fördelar finns det med att vara en bra a vista-spelare?
Kan det finnas några nackdelar, i så fall vilka?
4. Hur går du själv till väga, har du några särskilda strategier när du spelar a vista?
5. Har du själv tränat/tränat upp ditt a vista-spel på något särskilt sätt, i så fall hur?
6. Vad är skillnaden på att spela a vista ensam kontra att spela a vista med en ensemble?
7. Övriga synpunkter på a vista-spel?

Procedur

Två av pianisterna intervjuades personligen, de övriga fyra över telefon. Samtliga intervjuer spelades in på mini-disc. Därefter skrevs de ner och sammanfattades.

Resultat

De intervjuade pianisterna har alla lämnat mycket intressanta svar som är väl värda att ta del av; för fylliga sammandrag av intervjuerna, se bilaga.

Resultatredovisningen inleds med en sammanställning av vad de intervjuade svarat, fråga för fråga. På grund av den öppna samtalsformen har, vilket framgår i redovisningen, inte alla intervjuade fått alla frågor. Därefter analyseras svaren utifrån fyra särskilda aspekter som framkom under intervjuerna: *undervisning i a vista-spel, "begåvning", inre föreställningsförmåga samt a vista-spel jämfört med inövat framförande*. Slutligen görs en sammanfattning av svaren i relation till min huvudfråga.

Först följer dock en kort beskrivning av de sex intervjuade pianisterna:

Pianist A

Man

Musiker, repetitör, undervisar på kulturskola i genrerna rock och pop och klassiskt piano.

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Pianist B

Man

Musiker klassiskt piano

Utbildning: pågående

Pianist C

Man

Musiker, ackompanjator, undervisar i klassiskt piano på folkhögskola och högskola.

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Pianist D

Kvinna

Undervisar i klassiskt piano på kulturskola

Utbildning: pianopedagogexamen

Pianist E

Kvinna

Utbildning: pågående, till pianopedagog

Pianist F

Kvinna

Musiker, ackompanjator, undervisar i klassiskt piano på musikhögskola och folkhögskola.

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Sammanställning av intervjusvar

För att underlätta läsandet redovisas svaren inte alltid som direkta citat utan i ”citatliknande form”, som sammanfattningar berättat i första person och utskrivet i talspråk. Se även bilaga.

“Vad är a vista spel?”

Pianist A “Man spelar direkt från bladet.”

Pianist B “Är ett medel för att återge, text, komposition, stil, musik ur en nottext. Man kan med hjälp av en notbild återge musik direkt utan förberedelse efter bästa möjliga förmåga, kunna få ut musik av nottext.”

Pianist C “Man ska kunna läsa och spela direkt utan att ha sett noterna förut.”

Pianist D “Man kan spela direkt efter noterna vid första åsynen utan att ha tränat på det förut, spela direkt från notbladet.”

Pianist E “Man kan spela ett stycke man aldrig sett noterna på eller hört spelas förut. Man ser noter och kan spela dem.”

Pianist F “Att läsa texten, det vill säga noterna direkt från bladet vid första anblicken och sen spela direkt från bladet.”

“Vilket syfte kan a vista-spel ha? Vilken funktion har a vista-spel för dig?”

Pianist A, B, C, F använder sig av a vista-spel i sitt yrke som professionell ackompanjator.

Nr D, E, F använder sig av a vista-spel när de spelar undervisningslitteratur;

Pianist A “Vara snabb i jobbet, att snabbt kunna lära sig ett stycke, ju fortare man läser, desto snabbare kan man lära sig stycket, praktiskt att inte behöva öva så mycket. Man kan ta fler uppdrag. Man får bättre timbetalt ju mindre man övar.”

Pianist B “Som ackompanjator eller hemma när man spelar igenom en bunt nya noter.”

Pianist C “Som musiker hamnar man ofta i situationer där det gäller att kunna rycka in i sista minuten och spela utan förberedelse, i stort sett direkt, när man får ett nytt uppdrag, jag kan undersöka massor av musik.”

Pianist D “Titta på, och hitta ny litteratur- klassisk eller undervisningslitteratur, till exempel kända låtar i nya arrangemang eller när man är nyfiken på något nytt man antingen hört förut eller inte.”

Pianist E “Jag lånar till exempel noter på biblioteket och försöker spela mig igenom allt, eller när jag letar stycken till mina elever, eller när någon elev har med sig stycken jag aldrig hört.”

Pianist F “Det händer ganska ofta att man får noter, som man blir beordrad att spela ganska direkt, och då är det som pianist praktiskt att vara vältränad i a vista-spel. I undervisningssituationen när en elev tar med sig en not och vill att man spelar den för att få en uppfattning om hur den låter, när en musiker/sångare, som snabbt vill få en uppfattning om någonting, ber mig spela a vista, eller i provspelssammanhang där jag ackompanjerar sökande. Det är ju ganska sällan man använder sig av a vista-spel som soloaktivitet.”

“Om man är en skicklig a vista-spelare, vad kan man då?”

Pianist A “Man kan snabbt förstå och gestalta ett stycke, ta hänsyn till dynamik och tempobyten.”

Pianist B “Man är strategisk, kan genomsåda mönster, återge rytmer, melodier, se harmoniska förlopp, hitta fingersättningar snabbt, hitta på klaviaturen, har teknisk erfarenhet och säkerhet, känsla för helheten och man är bra på att fuska- arrangera om i stunden.”

Pianist C “Man har en instinkt för musik, känner hur man ska uttrycka sig, ser i förväg vad som händer i musiken, kan gestalta, göra musik av notbilden. Man har marginal att utöver detta kunna lyssna och

följa som ackompanjator. Läsa en komplex notbild utan instrumentet, höra hur det låter, kan undersöka en massa musik.”

Pianist D "Läsa av en notbild och omsätta den på sitt instrument. Kan snabbt orientera sig och få ut det klingande resultatet. Kan snabbare sätta sig in i nya stycken, har inte så besvärligt att få uppfattning om vad man håller på med."

Pianist E "Har stor kännedom om olika stilar. Kan se på notbilden vad det är för stil, känna hur fort det ska gå, läsa noter snabbt, kunna förstå hur notbilden kommer att låta innan man spelar. Lätt få en översikt av noterna hur det låter längre in i stycket, kan se kommande svårigheter, fuska sig igenom."

Pianist F "Har en vid kunskap om musik, förstår sammanhang, kan se form och frasering, förstår med ögonen. Behöver ha mycket musikerfarenhet, intuition och fantasi. Pianisten kan tekniskt göra vad han/hon avser att göra."

"Vilka fördelar kan finnas med att vara en skicklig a vista-spelare?"

Pianist A "Vara snabb i jobbet, man behöver mindre tid till att kunna lära sig ett stycke, ju fortare man läser, desto snabbare kan man lära sig stycket, praktiskt att inte behöva öva så mycket. Man kan ta fler uppdrag. Man får bättre timbetalt ju mindre man övar."

Pianist B "Man kan imponera."

Pianist F "Det beundras av många."

"Kan det finnas några nackdelar med att vara en skicklig a vista-spelare?"

Pianist A "Man behöver inte öva lika mycket. Stycket låter halvfärdigt."

Pianist B "Prestigetävling. Man går miste om djupet i musiken. Slarvigt. Går förbi detaljer. Kvantitet går före kvalitet. Man blir förlåten för felspel på grund av a vistasituationen."

Pianist C "Kvalitet saknas. Spelar a vista massa gånger. Förväxling av begreppen a vista och att kunna ett stycke."

Pianist E "Man har svårt för att lära sig stycken utantill, vill förlita sig på notbilden."

Pianist F "Känna sig utnyttjad. Om man kan ta någonting från bladet betraktas man som en duktig musiker. Man kan vara en fin musiker utan att vara duktig på att spela a vista."

"Hur går du själv till väga, har du några särskilda strategier när du spelar a vista?"

Pianist A "När jag spelar a vista, försöker jag tänka på samma saker som jag tjuvar om till mina elever; att kolla upp taktart, tonart, om det ska gå fort eller långsamt och sen då försöka få en uppfattning om stycket. Jag tittar igenom noterna för att vara förberedd på vad som ska hända. Det är bättre att blicken ligger lite före än där man egentligen är, så att man läser i förväg för att inte bli överraskad. Det är ju inte alltid så lätt, men jag försöker alltid tänka på det även om det inte alltid lyckas. När man har spelat mycket musik har man en del gratis; är det Mozart så vet man ju vad man kan förvänta sig ska komma. Den bästa träningen när det handlar om att träna upp sin a vista-förmåga, är att gå in för att verkligen klara det, till exempel något man vill klara att spela tillsammans med en sångare. Jag har haft perioder när jag bara bläddrat upp vad som helst att försöka spela. Man bara provar helt enkelt."

Pianist B "När jag spelar a vista vill jag hitta harmoniska förlopp, få med bastoner, rätt harmonik, se fundament, stolpar, det viktigaste, sorterar bort någon figur. Läser om kompositören och dess tid. Tittar igenom stycket utan att spela, vilket ger en översikt. Vid genomspelning, tar jag mig igenom stycket utan noggrann fingersättning och utan att ta med detaljer, skapar mig en uppfattning om stycket och helheten, försöker hitta vad kompositören vill med musiken, hitta musiken även i krånglig rytmisk notbild. Vid svår, modern musik läser jag takt för takt, läser och reder rytmiskt svåra problem. Men oavsett om det är atonal eller tonal musik, så lär man sig hitta mönster även i den krångligaste musiken. Om man läser musik som man inte är hemma på så blir det detaljstudier från början. Man läser rytmer vid sidan om instrumentet att man klappar rytmerna. Man får separera notbilden på nåt vis, men i största möjliga mån få en översikt med första genomspelningen."

Pianist C “När jag spelar a vista tittar jag på ton och taktart. Kommande svårigheter, så det finns lite beredskap för det. Tittar snabbt i noterna för att skapa mig en uppfattning om stycket innan jag spelar. Hittar oregelbundheter. När man spelar plockar man bort ornamentik och knepigheter. Välj ett tempo man tror man kan hålla genom hela stycket. Det ger ett bättre intryck att spela tryggt än om man spelar i “tänkt” tempo med slarv. Jag försöker få med precis allt, få det att låta som jag kan stycket. Jag prioriterar inte utan allt ska vara med, även musiken, det musikaliska uttrycket. Jag spelar med hjärtat som jag tycker låter vackert. Jag spelar automatiskt i den stilen som är aktuell, det är inget som jag behöver koppla på. Spelar jag själv kan jag ta mig friheter. Spelar jag med en ensemble måste jag inordna mig, och då lyssnar man väldigt mycket också.”

Pianist D “Jag försöker alltid få med så mycket som möjligt av notbilden. Syftet med att vara en bra a vista-spelare är att se struktur, vad det handlar om, hitta en form. Att stapla noter på varandra rätt spelade är inte musik. Innan jag spelar ett stycke a vista tittar jag om det står någonting om det, till exempel årtal, århundrade, kompositör. Det ger mer att veta vad informationen innebär innan man startar, så kan man sätta sig in i vad det är för stil, genre och så vidare. Sen kollar jag upp vad det är för takt-, och tonart, tempobeteckningar och kommande svårigheter som kan dyka upp längre fram i stycket. Jag bestämmer mig för hur jag vill spela a vista beroende på varför jag spelar igenom det. Om jag bara vill spela igenom och bilda mig en uppfattning om det, håller jag ett tempo genom hela stycket. Om det är ett genomkomponerat stycke som jag verkligen vill vet hur det hela låter, tar jag det långsamt för att inte missa någonting, och väljer att prioritera en hand i taget.”

Pianist E “Jag brukar först titta igenom stycket innan jag börjar spela a vista.

Kollar taktart, tonart, hur stycket börjar. Står det några ord, föredragsbeteckningar?

Kollar vilken stämning som har melodin, dynamik -starkt eller svagt, vad som kommer hända i stycket och hur fort jag kan tänkas lyckas spela det utan att ändra för mycket på tempot, om det inte ska vara tempoväxlingar. Ibland kan det vara lättare att tänka i ackord. Jag prioriterar inte dynamik, utan försöker mest få med flytet vid a vista-spel.”

Pianist F “Innan jag börjar spela talar jag om för mig själv vad det är för tonart och taktart och får tempo, så att jag verkligen läser av det noggrant. Det är annars lätt att bara kasta sig ut i läsandet, och så efter några takter inser man att man inte riktigt är säker på vad man ska spela. Man kan lätt få hjärnstillestånd i såna sammanhang. För mig är det väldigt bra att konkret läsa av såna basicsaker först. Sen gäller det att fatta vad det är för gestalt i stycket, vad det är för stil, genre, tid, till exempel barock, nutida eller romantiskt. Detta kan till exempel en tonsättare kan ge signaler om. även om man inte får med sig all musik eller alla noter så är det viktigt att få med så mycket musik som möjligt går. Att spela a vista är kopplat till personligt uttryck och sätt att spela. Spelar man med någon får man inte tappa den människan, utan hålla fokus på det den vill förmedla och skissa runt den här som man ska ackompanjera.”

“Har du själv tränat upp ditt a vista-spel på något särskilt sätt, i så fall hur?”

Pianist A “Gå in för att träna, spela mycket.”

Pianist B “Ska finnas mening med att träna a vista, brinna för musik man vill lära sig spela, det ska vara lustfyllt. Plöja noter med syfte att bli bättre på att läsa noter, spela olika musik för att träna på olika bitar, spelade koraler varje dag under gymnasiet, motiverande att spela med andra musiker som kommit längre musikaliskt och notläsningsmässigt. Hitta brister i spelet och öva upp medvetet. Jag har haft perioder då jag tränat mycket a vista-spel. I början av gymnasiet när jag började spela efter noter, satte min lärare press på mig att utveckla notläsningen, så att jag skulle kunna studera in stycken efter notbladet. Då fick jag spela tio koraler varje dag. Jag skulle spela samma tempo rakt igenom så att hela notbilden skulle komma med. När jag började spela kammarmusik, spelade jag med musiker som kommit längre musikaliskt och med notläsning. Jag fick snabbt träna upp mitt a vista-spel. Det var en motiverande situation att spela med bra musiker. Det är viktigt att hitta musik man brinner för, som man vill lära sig. Det ska vara lustfyllt, och man ska vilja lära sig. En period satt jag med två häften med Scarlatti-sonater, som jag plöjde. Där var inte syftet att forma musik utan bara försöka bli bättre

på att läsa noter. Det kan vara bra att spela mycket olika, få en bredd, öva på olika skikt. Som i koraler, där man tränar på att läsa ackord. Komplettera med att spela polyfon flerstämmig musik som Bach-inventioner där man får öva kontrapunktisk med två fria stämmor som övar ett annat sätt att läsa. Även att spela musik av Claude Debussy där man övar upp klang. Om man övar enbart a vista, ska man ändå lyssna ha med sig öronen och öva sig att vara medveten om hur det låter. Utvärdera, spela med en plan. även där man måste prestera utan förberedelsestid ska man försöka koppla på sina öron. Alltid ha en plan och föreställning om det man ska spela. Jag tror att man får försöka lära sig vad man har för brister, vad det är som bromsar i en viss situation, om det är tekniken eller läsningen. Och öva upp det.”

Pianist C “Plöjde noter som ung. Nyfikenhet. Har tränat mycket genom att spela mycket. Det har varit omedvetet. Spela enkla noter, olika musik och moment. öva in lugnet.” Att träna upp sin a vistaförmåga går ut på att lära sig läsa, precis som när man lär sig läsa skriven text, man läser inte bokstav för bokstav utan man läser block, helheter och på samma sätt måste man lära sig läsa helheter i noterna- se att det är en skala, vilket ackord det är. Man tänker inte på de enskild tonerna. Man känner igen mönster. Och ju mer man spelar desto fler mönster känner man igen. Därför finns det ingen nytta med att välja att spela en svår notbild utan det är bra att spela nybörjarnoter. Om man spelar sånt som känns att man måste kämpa med, om man övar på för svåra saker avista , då får man ett krampartat förhållande till det. Välj att spela enkla saker, men spela mycket och stycken där alla möjliga olika situationer kan tänkas komma upp - olika taktarter olika rytmer olika typer av komp, så får man jättebra beredskap. Det är viktigt att det känns lugnt, för då övar man också in lugnet. Sen när man spelar a

vista känner man sig lugn i motsats till om man övar a vista genom att spela jättesvåra stycken. Då blir man nervös så fort man hamnar i en a vistasituation.

Pianist D “Har ej tränat upp a vistaförmågan medvetet. Alltid haft lätt för att läsa från bladet och att samordna händerna, orientera mig. Fick ackompanjemangsuppgifter av min musikskolelärare. Spelade mycket från bladet utöver spelläxan från läraren. Spelade cello i stråkkvartett. Det var spännande att höra hur ny musik lät, roligt att upptäcka ny musik tillsammans. Behöver tränas kontinuerligt utan avbrott.”

Pianist E “Har tränat upp mitt a vista-spel. Spelade fyrehändigt med min lärare, vi övade mycket på lektionerna. Läraren förebildade vid a vistaläsning. Nu för tiden övar jag på egen hand. Lånar böcker från biblioteket och spelar igenom.”

Pianist F “Mängdträning tycker jag är oerhört viktigt när det gäller a vista. Det går inte ta en veckokurs i a vistaläsning, utan det handlar om hur mycket tid och mängden man tränar det medvetet eller omedvetet, precis med text och läsa böcker. Ju mer man läser ju lättare har man att förstå texten och relatera till det man tidigare har läst. Notbilden är ju ofta så mer omfattande för en pianist. A vistaläsning är något som jag tror är viktigt att träna under många år i sitt liv för att bli bättre på det.”

“Vad är skillnaden på att spela a vista ensam kontra att spela a vista med en ensemble?”

Pianist A “Förenkla, hänga på, spännande. Solo- ta hänsyn till flera lager.”

Pianist B “Man är i ett sammanhang, får impulser, utan krav, hänger på ett flöde, trevligaste a vistaupplevelser i ensemble.”

Pianist C “Ha marginal att inordna sig, lyssna mycket, följa. Spelar jag själv kan jag ta mig friheter. Spelar jag med en ensemble måste jag inordna mig, och då lyssnar man väldigt mycket också.”

Pianist D “Roligt att upptäcka ny musik tillsammans.”

Pianist E “Fuska sig igenom för att få en glimt av hur det låter. Bra att vara bra på a vista-spel när man inte har hunnit lära sig hela stycket utantill, man hänger med ändå.”

Pianist F “Man måste som ackompanjator hålla fokus på människan man spelar med, vad den vill förmedla och skissa runt det. Spelar man med någon får man inte tappa den människan, utan hålla fokus på det den vill förmedla och skissa runt den här som man ska ackompanjera.”

“Övriga synpunkter på a vista-spel”

Pianist A “Behövs som fristående ämne under pianistutbildningen.”

Pianist B “Öva upp sitt inre lyssnande genom körsång, bilda toner utan hjälp av en klaviatur att trycka på. Man får även med sig andningen man annars lätt kan glömma bort när man spelar a vista. Börja träna med enkla noter.”

Pianist C “Att lära sig a vista är på samma sätt som att lära sig läsa. Det gäller att lära sig se helheter i noterna, block, skalor, ackord, känna igen mönster. Börja med enkla noter och öva in lugnet.”

Pianist E “Vill inte det ska vara ett “måste” att vara bra på a vista.”

Intervjusvar ur några särskilda aspekter

Här redovisas särskilt några intressanta aspekter på a vista-spel som framkom under intervjuerna.

“Undervisar du dina elever i a vista-spel?” (bifråga under två av intervjuerna)

Pianist A “Jag skulle gärna vilja ge mina egna elever särskild undervisning i a vista, om det fanns tid till det, eftersom det är något som man skulle vilja följa upp över ganska lång tid. Jag vill inte prioritera det när a vista-undervisning skulle ta en halv lektion och tid från den vanliga. A vista-träning är inte det viktigaste att lära sig för små elever på kulturskolan, utan att de överhuvudtaget klarar av att spela något som de tycker om. Det jag upplever är att många ser notläsning som hinder i början, snarare än till hjälp. Om man tvingade dem att läsa noter och verkligen satsade på notkunskapen så skulle man ta död på mycket av den första musikglädjen. Det kan bli så att man som lärare, för en ojämn kamp mot notläsning om man försöker få alla att bli läskunniga. A vistaträning blir viktigt mer på god amatörnivå eller för längre komna elever.”

Pianist D “Jag uppmuntrar mina elever till att spela tillsammans med andra; fyrhändigt, med sångare, andra instrumentalister, i någon grupp, pianotrio, och våga ge sig in på nya områden och stycken, sånt man inte provat förut, på egen hand, utanför veckans läxa och utan lärares ledning. Jag ber dem gå till biblioteket och låna noter. De får tips på någon specifik låt eller genre de a vista bör få ut det mesta av. Det är ett sätt för eleverna att upptäcka att dom kan använda musiken de lärt sig på fler sätt än att bara komma och spela upp sin spelläxa varje vecka. Jag försöker på lektionen skapa tid till att de ska få spela direkt från bladet, träna nåt lätt fyrhändigt där eleven spelar stämman och jag ackompanjerar direkt från bladet, så att de får upptäcka hur roligt det är att spela tillsammans med någon, att spela nästan direkt från bladet och kunna orientera sig i notbilden för att skapa någonting tillsammans. Det brukar eleverna tycka är jätteroligt och som de gärna vill göra. Eleverna får träna att spela a vista med en hand i taget, om det inte är enkla självklara saker som ett ackompanjement eller något som går bra. De får lära sig att titta efter så de får rätt takt, tonart, stil, så att de får någon uppfattning om vad det är för typ av stycke som de spelar. Vill ha mer tid speciellt till uppstrukturerad a vistaträning. Eleverna skulle tycka det var roligare att musicera om de hade bättre kunskap om hur de skulle läsa noter.”

Begåvning

Pianist A “Jag tror att man har olika begåvning för att spela a vista, en del har väldigt lätt med att översätta noterna till musik och en del har så jättesvårt för det. Antingen så kan man det eller så kan man inte spela a vista.”

Pianist D “A vista-spel är ett intressant område. Jag skulle vilja veta mera om varför somliga har så otroligt svårt att spela a vista och varför somliga har lätt att göra det. Om det har att göra med att man har något sinne för att orientera sig, - på piano måste man kunna orientera sig i notbilden både horisontellt och vertikalt. Om det en egenskap man är född med, och i vilken mån det kan tränas upp

och när det är dags att göra det? Det är något som jag tycker jag vet så lite om. Jag går på känn med mina elever, vilka som klarar vad när det handlar om svårighetsgrad av a vista-spel. Väljer jag något som är för lätt eller för svårt för dem att klara av, så att de känner glädjen med att spela. Hade man mera tid skulle man kunna strukturera det på något sätt, så att de flesta fick möjlighet att öva upp a vista spel lite mera. Jag tror att eleverna skulle tycka det var roligare att musicera om dom visste lite mera om hur dom skulle bära sig åt med att läsa noter. Men jag tror det faller på att vi har för korta lektionstider. Vi hinner inte. Man vill ju att de ska komma framåt med spelstyckena. Eller också får man välja antingen det ena eller det andra och då blir det avbrott i det ena, och det är ingen utvecklingsgång vecka för vecka utan då blir det antingen eller. Så det är ett problem och det har det varit hela tiden, det är ekonomiska ramar som styr.”

Pianist F “A vista är inte bara en tränings- utan också en lägningsfråga.”

Inre föreställningsförmåga

Under rubriken sammanförs tre aspekter som på olika sätt beskrivits av pianisterna: strategi, en bra a vista-spelare och föreställningsförmåga. Här har jag hittat resonemang i pianisternas svar som skulle varit svårt för mig att sätta fingret på genom förberedda frågor. De handlar hur man förstår musiken, t ex att förstå alla koder i en kultur: Vad betyder gester och kroppsspråk för kommunikationen? Vad förmedlas i musiken? Hur förmedlar man en viss stämning? Vad säger begreppet “wienklassicism” en musiker?

Pianist A “Är det Mozart så vet man ju vad som ska komma.”

Pianist B “Beror på hur väl man känner stilen. Ha en föreställning om vad man ska spela, hur det ska låta innan man börjar spela.”

Pianist C “Man har en instinkt för musik, känner hur man ska uttrycka sig, ser i förväg vad som ska komma. Jag spelar med hjärtat, behöver inte koppla på stil, utan det kommer automatiskt. Spelar som jag tycker det låter vackert. Vill att det ska låta som jag kan stycket. Allt ska med, musiken också.”

Pianist D “Annorlunda att ta itu med ett stycke man ej har någon aning om hur det låter. Innan jag spelar kollar jag alla fakta för att sätta sig in i stil, genre, kommande svårigheter.”

Pianist E “Jag tror det beror mycket på vad man har spelat om man är bra på a vista. Om man spelar något i en ny stil är det svårt. Måste kunna läsa och förstå noter snabbt för att förstå hur notbilden kommer att låta innan man spelar.”

Pianist F “Förmåga att kunna föreställa sig vad som ska komma. Hör ihop med musikerfarenhet, fantasi och intuition.”

Kvalitet

Snabb a vista-läsningförmåga är kvalitativt något annat än att framföra ett väl inövat stycke:

Pianist A “Som repetitör har man många uppdrag där man måste lära sig nya stycken, ju fortare man läser, desto snabbare kan man lära sig stycket. Det är väldigt praktiskt att inte behöva öva så mycket. Man kan ta fler uppdrag. Man får bättre timbetalt ju mindre man övar, så att säga. Om man läser långsamt tar det ju längre tid till man kan det. Det blir ineffektivt om man ska öva jättemycket på allting. Man hinner med för få uppdrag för att man ska kunna försörja sig på det.”

Pianist B ”Som pianist jobbar man under tidspress. Nu för tiden ska allt ske snabbt utan lång förberedelse-tid, man ska helst kunna sätta en notbild direkt, och förväntas kunna spela på väldigt kort varsel. Det är nästan en tävling i prestige mellan pianister. Man kan imponera med att kunna ta stycken a vista direkt. Det finns en risk att man går miste om djupet i musiken när man kan studera in verk snabbt med säkert a vista spel, för man inte behöver så lång tid på sig. Men man måste låta repertoaren få tid att mogna. Sitter man och läser bra är risken att man lämnar verket snabbt och går vidare till

nästa. Man hafsar förbi detaljer. Är man sämre a vista läsare behöver man automatiskt längre tid, och då får man automatiskt musikaliteten som man annars kan gå miste om till viss del. Pianistjobben går mycket ut på att man ska öva in saker på väldigt kort tid och man måste ta på sig väldigt många jobb. Behöver man lång tid på att lära sig saker kan det vara negativt att det tar tid. Saker får inte ta tid. Det är lätt att de bra a vista läsarna får jobben för att de klarar att hålla tempot. Kvantitet prioriteras framför kvalitet.“

Pianist C “Förväxling av begreppet a vista och att kunna ett stycke. Bra a vista-spelare förväxlar a vista-spel med att kunna ett stycke, som ju är något fullkomligt annorlunda. De kan få det att låta som att de kan stycket, men om man vill lära sig det, måste man gå samma grundliga väg som alla andra - öva långsamt och prägla in detaljerna. Många duktiga musiker och pianister drabbas av att de förväxlar begreppen. Om de utnyttjade sina resurser helt och fullt skulle de uppnå högre kvalitet. Nackdelen är att man övar inte in stycket grundligt utan spelar a vista en massa gånger, tills man tycker att det börjar sitta, men det är inte samma sak, det saknas kvalitet.”

Pianist F “Man kan vara en fin musiker utan att vara duktig på a vista. Om musiken ska låta riktigt bra måste det låtas smälta och processa. Det gäller även i undervisningsrummet att styra och vara förberedd på det nya man vill visa/spela för eleven. Jag föredrar fördjupning och närvaro tillsammans i ensemble, så att man kan fokusera på samspelet. Jag spelar bättre förberedd, och kan vara road av a vista-spel en stund, men föredrar att spela förberedd.”

Sammandrag av undersökningens resultat

Samtliga intervjuade pianister är överens om att a vista-spel är detsamma som att spela noterna/ återge musik utan förberedelse, att få ut musik av “texten”, noterna. A prima vista används när pianisterna kommer i kontakt med ny musik, i yrket eller privat, i ensemble eller som soloaktivitet.

Pianisterna har höga krav på vad en duktig a vista-spelare bör kunna: utöver förmågan att “korrekt” återge allt noterat, också i stunden skapa musik, “läsa mellan raderna”- förstå innehållet, gestalta, interpretera och vara stilmedveten. Som ackompanjator ha marginal att vara flexibel, följa solisten, anpassa sitt spel genom att i stunden kunna arrangera om. En skicklig a vista-spelare har också förmågan att kunna höra inom sig hur musiken låter när han/hon ser noterna för första gången, utan att använda sig av pianot.

Att vara en bra a vista-spelare kan också innebära att man inte övar lika mycket som mindre skickliga a vista-spelare gör, vilket de intervjuade pianisterna menar har både för- och nackdelar:

Fördelar med att vara en skicklig a vista-spelare tycker pianisterna är att det underlättar instuderingen, imponerar på och beundras av många. Ansträngningen att läsa/spela ett aldrig tidigare sett/ spelat stycke är mindre för den duktige a vista-spelaren, man kan ta flera jobb och undersöka mycket musik.

Nackdelarna är pianisterna också överens om: den skicklige a vista-spelaren har inte samma krav på kvalitet vid framförandet. Musiken går miste om finesser och detaljer, musiken låter hafsigt spelad, ogenomtänkt och saknar djup. Det kan vara svårare för en del a vista-spelare att lära sig stycken utantill: citat Pianist A “Man tränar inte på det eftersom man inte behöver“ (citat lärare Pianist A).

Pianisterna beskriver tillvägagångssättet att spela prima vista på inbördes liknande sätt; man börjar med att skapa sig en första översikt av stycket genom att endast läsa noterna utan att spela; metodiskt går man igenom taktart, tonart, föredragsbeteckningar etc, och bedömer stil eller genre. När man är färdig med översikten spelar man stycket och är då noga med att både spela så troget noterna som möjligt, och ändå gestalta musiken så levande som möjligt.

Hur man bör träna sitt a vista-spel beskrivs lite olika: Pianist A ”spela mycket”, Pianist B “träna medvetet, hitta sina svagheter och förbättra dom, spela musik som engagerar”, Pianist C “börja enkelt, träna in positiva erfarenheter”, Pianist D “spela för att det är roligt” Nr 5 “träna mycket”, Pianist F “mängdträning, kvalitet, kvantitet”.

Som pianist i en ensemble gäller det att kunna lyssna på gruppen/solisten, hänga på flödet i musiken, prioritera tempot, inordna sig. “Roligt att upptäcka musik tillsammans.”

När det gäller undervisning betonar Kulturskolelärarna Pianist A och Pianist D framför allt att “det krävs extra tid för att kunna använda prima vista i undervisningen som ett eget moment“, en tid som Pianist A och Pianist D anser “inte finns inom kulturskolans ramar just nu“.

Samtliga pianister anser att a vista-spel handlar om erfarenhet av musik, intuition, fantasi, inre föreställningsförmåga, stilkänsla, inlevelseförmåga, instinkt för musik, känsla för hur musiken ska spelas, att man spelar med hjärtat så som man tycker låter vackert. Det är därför svårare att spela prima vista i en musikstil som är obekant för pianisten. När det gäller frågan om olika be-gåvning för a vista-spel anser Pianist A, Pianist D och Pianist F att det är en lägningsfråga.

I vissa avseenden skiljer sig de intervjuades åsikter något. Pianist B anser t ex att det som kännetecknar en skicklig a vista-spelare är att man har ett bra flyt och kan “fuska” sig igenom utan att det hörs och därmed t ex förbättra en opianistiskt skriven notbild. Pianist D anser däremot att det är negativt att “fuska” sig igenom a vista spel.

Ingen av pianisterna anser att om man är en skicklig a vista-spelare så är man därmed också en god musiker, Pianist F uttrycker snarare motsatsen.

Pianist A anser att en skicklig a vista-spelare kan ta på sig många jobb, och därmed få högre timlön. Det är praktiskt att inte behöva öva.

Pianist B anser däremot att det är negativt med prestigetävlan om jobben, den som är snabb får jobbet, men man tar inte hänsyn till kvaliteten.

Som övrig synpunkt framkom hos två av pianisterna olika åskter om a vista-spel och undervisning:

Pianist A anser att notläsning är ett hinder för nybörjare, snarare än till hjälp. “För små elever på kulturskolan känns det inte som att a vistaträning är det viktigaste att lära sig. För dem är det viktigare att de överhuvudtaget klarar av att spela något som de tycker om. A vistaträning blir viktigt mer på god amatörnivå eller för längre komna elever.”

Pianist D är av en annan uppfattning: “Jag tror att eleverna skulle tycka det var roligare att musicera om dom visste lite mera om hur dom skulle bära sig åt med att läsa noter.”

De frågor som verkar ha varit enklast att svara på och beskriva är *“Har du någon speciell strategi när du spelar a vista?”* och *“Hur går du till väga när du spelar a vista?”*.

De svar som de två informanterna under utbildning har gett, skiljer sig inte från de utbildades och yrkesverksammas annat än på fråga 5, då de två informanterna under utbildning är inne i ett utvecklingstänk: *Har du själv tränat/ tränat upp ditt a vista-spel på något särskilt sätt, i så fall hur?*

Pianist E övar a vista genom att låna mycket nya noter på biblioteket.

Pianist B letar efter brister i sitt a vista-spel för att öva upp.

De utbildade/yrkesverksamma beskriver sin träning av a vista-spel i dåtid och ser lärandet som en livslång process, t ex Pianist F:

“Som liten var det spännande notsamlingar och ärvda böcker man forsade i genom och det var ju verkligen fantastisk bra notträning i största allmänhet. Mängdträning tycker jag är oerhört viktigt när det gäller a vista. Det går inte ta en veckokurs i a vistoläsning, utan det handlar om hur mycket tid och mängden man tränar det medvetet eller omedvetet, precis med text och läsa böcker. Ju mer man läser ju lättare har man att förstå texten och relatera till det man tidigare har läst. Notbilden är ju ofta så mer omfattande för en pianist. A vista läsning är något som jag tror är viktigt att träna under många år i sitt liv för att bli bättre på det.”

På fråga 6. *Vad är skillnaden på att spela a vista ensam kontra att spela a vista med en ensemble?* har Pianist B en mer lekfull inställning till ämnet än de utbildade/yrkesverksamma:

“När man själv är del i ett sammanhang, som när man spelar kammarmusik, sitter och jamar och spelar igenom får man impulser. Vid det första mötet med ett stycke är man nollställd, utan krav. Man dömer inte missade toner utan man hänger på ett flöde från de andra som spelar med. Jag tror att det i kammarmusiksammanhang jag haft de trevligaste a vista-ögonblicken, genom att upptäcka ny musik tillsammans.”

Blan de utbildade/yrkesverksamma svarar däremot

Pianist A: *“När man spelar med andra måste man ju hålla pulsen. Det är bättre att man hänger med i tempot, kanske spelar melodi och bas, eller mellanstämma, prioriterar bort svårigheter, än att man hamnar en takt efter, därför att man försöker få med hela notbilden. Sen är det oftast lättare material man jobbar med när man har en ackompanjerande funktion till exempel i en kvintett, i motsats till att spela solostycken a vista. I solostycken tar man tar hänsyn till flera lager, då man vill få med både baslinje, mellanackord och melodistämman.”*

Pianist C: *“Ha marginal att inordna sig, lyssna mycket, följa. Spelar jag själv kan jag ta mig friheter. Spelar jag med en ensemble måste jag inordna mig, och då lyssnar man väldigt mycket också.”*

Pianist F: *“Man måste som ackompanjator hålla fokus på människan man spelar med, vad den vill förmedla och skissa runt det. Spelar man med någon får man inte tappa den människan, utan hålla fokus på det den vill förmedla och skissa runt den här som man ska ackompanjera.”*

Diskussion

Min huvudfråga var följande:

Vilka uppfattningar om begreppet a vista-spel kan man finna bland konserterande klassiska pianister?

De sex klassiska pianister som intervjuats i denna undersökning är överens om att a vista-spel är ett medel för att studera in musik och används av dem främst i det syftet. A vista-spel är roande för den enskilde musikern att bli bättre på och förkortar inlärningsprocessen.

Ingen av de sex klassiska pianisterna har övat upp sin a vistaförmåga särskilt medvetet eller avsiktligt. Det har alltså inte varit deras främsta syfte att träna a vista, utan i första hand att söka sig igenom ny musik på ett vis som roat dem. Det har i sin tur lett till att de blivit duktiga a vista-spelare.

Resultatens tillförlitlighet

Frågeställningarna har inte syftat till att få exakta svar på specifika frågor, utan spontana synpunkter från i ämnet väl insatta yrkesmänniskor. De intervjuade kan förstås ändå ha svarat på frågorna så som de tror att jag har velat ha svaren eller man "bör" svara, vilket kan påverka tillförlitligheten. Jag kan naturligtvis inte säkert avgöra om så varit fallet, men jag bedömer att jag, bland annat genom den samtalsform jag använt, inte i någon högre grad styrt svaren.

A vista är ett ämne som det kan vara svårt att sätta ord på hur man praktiskt går till väga. Eftersom de pianister jag använt mig av i undersökningen bara fått fundera en kort stund på frågorna jag ställt, innan de svarade, skulle de kanske svarat annorlunda om de fått längre tid på sig.

Vissa missförstånd kunde förmodligen ha undvikits om jag börjat med att ställa en öppen fråga om vad som kännetecknar en skicklig pianist/musiker och därefter kommit in på vad som kännetecknar en skicklig a vista-spelare, i stället för att bara fråga vad som kännetecknar en skicklig a vista-spelare. Ingen av de intervjuade ansåg ju att om man är en skicklig a vista-spelare så är man därmed också en god musiker. Man behöver däremot vara skicklig musiker för att kunna vara skicklig a vista-spelare. På frågorna

2. *Om man är en bra a vista-spelare, vad kan man då?* och

3. *Vilka fördelar finns det med att vara en bra a vista-spelare? Kan det finnas några nackdelar, i så fall vilka?*

har till exempel alla svarat att det är skillnad på att vara en skicklig a vista-spelare och en skicklig musiker. Här avsåg jag en fråga som tar upp egenvärdet i att vara en skicklig a vista-spelare. Nu missförstods den frågan, eftersom jag inte delade upp frågorna från början.

Förutom att skilja på frågorna om skicklig musiker och skicklig a vista-spelare ser jag nu också ytterligare några frågor som jag i efterhand tycker fattas och som jag borde ha ställt efter frågan "Lär du in ett stycke bäst utantill eller efter noter?":

“Var ligger utmaningen i a vistaspel?”, “Hur anser du att man kan utveckla a vista-träning på ett tidigt/nybörjar- stadium?”, “Vad anser du om din egen spelskicklighet i a vista-sammanhang?”, “Beskriv hur du läser av notbilden, ser du storform, hör du hur det ska låta, eller ser du till exempel harmoniföljder?”.

Resultatens generaliserbarhet

De svar jag fått visar förmodligen på ett antal vanliga förhållningssätt till a vista-spel bland pianister. Däremot är sex intervjuer naturligtvis alldeles för få för att resultaten ska kunna generaliseras och gälla för en större grupp av pianister.

Jämförelse med tidigare forskning och litteratur

Jag utgår i denna undersökning, från att det i allra högsta grad går att förbättra sin a vista-förmåga, under förutsättning att *viljan* att öva och förbättras finns och *att* man verkligen övar. Till skillnad från min utgångspunkt, är Hans-Erik Holgerssons huvudfråga i examensarbetet *Strategier vid a vista-läsning* (Holgersson 1993) om man överhuvudtaget *kan* förbättra sin a vista-förmåga, och hur detta skulle kunna gå till. Holgersson har i sin uppsats jämfört olika personer i en a vista-situation och undersökt om de använder sig av olika metoder eller tillvägagångssätt (strategier) i notläsningsarbetet. Han finner inget specifikt svar på frågan om man kan förbättra sin a vista-förmåga, utan låter frågan bli utgångspunkt för fortsatta diskussioner och funderingar. Holgerssons egentliga frågeställning är, enligt min uppfattning, om a vista-förmåga är medfödd eller inte.

Knut Wiggen tar i sin bok *Att spela piano* (1966) upp frågan om vad som är möjligt att notera i musik och om man verkligen kan framföra musikstycken helt enligt kompositörens intentioner, spela helt “rätt”. Detta är en annan diskussion, men ändå intressant då den visar ytterligare vad som begreppet a vista innefattar:

Genom att studera vad tonsättaren har noterat och samtidigt veta vad som är omöjligt att notera, kan vi söka oss fram mot målet, nämligen att få den musikaliska idé som den noterade melodin symboliserar att klinga lika klart i vår fantasi som den en gång gjorde hos tonsättaren. Detta förutsätter en grundlig kännedom om den tonala musikens system av estetiska kriterier, kunskaper om vilka uttrycksmedel tonsättare av tonal musik begagnar sig av. (Wiggen 1966, sid 21)

Wiggen hävdar att själva systemet för att notera pianomusik, är otillräckligt och kan inte fullt ut ta tillvara kompositörens alla intentioner. Systemet noterar exakt tonhöjd, men allt annat är relativt; relativ tid varje not ska ljuda (notvärde), frasering, relativ nyans, karaktär, tempo. Notbilden måste i varje enskilt fall övervägas och anpassas till varje instruments möjligheter. Därtill kommer pianistens möjligheter och begränsningar, uppfattningar, som avgör hur stycket kommer låta. Så här skriver Wiggen om karaktärsbeteckningar som *grave*, *allegro*, *con brio* osv (Wiggen 1966, sid 46):

Dessa ord hör också till tonsättarens förslag till interpretation av sin musikstruktur. Ofta är de onödiga som upplysningar för den väl skolade interpreten, eftersom han antingen i själva musikstrukturen finner de karakteristika som gömmer sig bakom orden (på samma sätt som

tonsättaren hittat dem), eller också finner han dem inte, eftersom han inte vet vad han ska leta efter, och det kan inte orden ge någon upplysning om. De står för regler som tonsättaren utgår från att interpreten redan känner till.

Inte nog med att pianisten under lång tid bygger upp en bank av kunskap och praktisk färdighet i att musicera, komplexiteten ökar dessutom i och med a vista-momentet, då han blixtnsabbt avväger hur musiken ska spelas.

Här jämför jag med citat av Pianist A: *“När man har spelat mycket musik har man en del gratis; är det Mozart så vet man ju vad man kan förvänta sig ska komma.”*

Citat Pianist B: *“Jag försöker hitta vad kompositören vill med musiken, och inte bara läsa rytmiskt, att även i den mest krångliga bilden inte bara se rytmer och enskilda toner utan hitta musiken. Det beror också på hur väl man känner stilen, om man har spelat eller hört musik av samma tonsättare. Om första mötet med musiken var att höra den eller att läsa ett stycke som man inte har hört innan, som man då inte har någon erfarenhet eller auditiv omfattning av.”*

Citat Pianist C: *“Jag spelar med hjärtat som jag tycker låter vackert. Jag spelar automatiskt i den stilen som är aktuell, det är inget som jag behöver koppla på.”*

Citat Pianist E: *“Jag tror det har mycket med att göra med vad man har spelat, hur bra man är på a vista-spel.”*

Citat Pianist F: *“Jag anser att en bra a vista-spelare måste ha en ganska vid kunskap om musik, förstå sammanhang och kunna se form och frasering, förstå ett stycke med ögonen, så att säga. Detta gör man lättare om man har mycket musikerfarenhet, intuition och fantasi som i sin tur har med erfarenhet och förmåga att kunna föreställa sig vad som ska komma, att göra. Det är alltid svårare att läsa musik som man inte har hört förut.”*

Citat Pianist F: *“Man måste också på något sätt fatta om det är till exempel barock, nutida eller romantiskt, vad det är för stil, och det kan till exempel en tonsättare kan ge signaler om. Sen är det ju kopplat till uttryck och sätt att spela och så där. Även om man inte får med sig all musik eller alla noter så är det viktigt att få med så mycket musik som möjligt går.”*

Pianopedagogen/pianisten/författaren Victor Booth beskriver i sin bok *We piano teachers* (Referens) sambandet mellan att spela och läsa musik (Booth 1971, sid): *“Pupils must hear sounds before they can imagine them. Attract the pupil’s attention to certain facts - first simply and then in combination.”* Jag ser processen att lära sig läsa och skriva sitt modersmål, som en parallell till citatet; *“man måste först ha lärt sig tala och förstå språket man sen ska lära sig skriva och läsa, detsamma gäller processen att lära sig läsa och spela efter noter.”* Vidare påpekar Booth vikten av träning för att kunna uttrycka sig musikaliskt samtidigt som man läser noterna (sid):

And when we say “the way” we see music we mean the immediate mental application of whatever musical knowledge we happen to possess, the subconscious use of all we have absorbed about the language of music, which enables us to translate and sense and expression of what we see. This ability to give expression to the small and large sound groups as they unfold themselves while the eyes travel forward, naturally depends upon training and development.

Här jämför jag med citat av Pianist B: *“Bra a vistoläsning innefattar översikt och att se sammanhang. Jag jämför med när man lär sig läsa då man i början fokuserar på enskilda bokstäver. Sen lär man sig se hela ord i en blick. Efter det kan man lära sig se en hel mening.”*

Citat Pianist C: *“Att träna upp sin a vistoläsning går ut på att lära sig läsa, precis som när man lär sig läsa skriven text, man läser inte bokstav för bokstav utan man läser block, helheter och på samma sätt måste man lära sig läsa helheter i noterna- se att det är en skala, vilket ackord det är.”*

Man tänker inte på de enskild tonerna. Man känner igen mönster. Och ju mer man spelar desto fler mönster känner man igen.”

Citat Pianist F: “Det går inte ta en veckokurs i a vista-läsning, utan det handlar om hur mycket tid och mängden man tränar det medvetet eller omedvetet, precis med text och läsa böcker. Ju mer man läser ju lättare har man att förstå texten och relatera till det man tidigare har läst.”

Typiskt och gemensamt för författarna av de böcker och artiklar jag läst om ämnet är att de själva inte fått någon uttalad övning eller förslag på tillvägagångssätt för att läsa och spela a vista från sina instrumentallärare. Författarna/musikerna/pedagogerna har själva tillförskaffat sig kunskaper på området, och upplever i de flesta fall att det därigenom tagit onödigt lång tid att hitta bra strategier. Ur detta har de hittat ganska likartade lösningar som grundar sig på målinriktad, medveten övning, övning och åter övning. Finns det strategier för att bli en bra a vista-spelare? Jo då! Mängder av tips och metoder finns i böcker, främst av engelska och amerikanska författare. Metoderna liknar och refererar till varandra, med några gemensamma utgångspunkter; alla musiker kan träna sig till att bli bättre a vista-spelare, spela något nytt varje dag, börja med att träna rytm-läsning och not-läsning separat, höj svårighetsgraden och börja med det enklaste, ändra aldrig tempot under a vista-spelet, stanna inte upp och “rätta fel”, lyssna på annan musik i/av den musikstil/kompositör du spelar.

Jämförelse med citat från Pianist A: ”Vi pianister behöver träna på a vista vid sidan av på samma sätt som vi övar och övar och övar och spelar väldigt mycket utantill. Man kan i grund och botten komma igenom hela studiet utan att egentligen kunna läsa noter bra.”

Citat Pianist B: “När jag började spela kammarmusik, spelade jag med musiker som kommit längre musikaliskt och med notläsning. Jag fick snabbt träna upp mitt a vista-spel. Det var en motiverande situation att spela med bra musiker. Det är viktigt att hitta musik man brinner för, som man vill lära sig. Det ska vara lustfyllt, och man ska vilja lära sig.”

Citat Pianist C: “Välj att spela enkla saker, men spela mycket och stycken där alla möjliga olika situationer kan tänkas komma upp - olika taktarter olika rytmer olika typer av komp, så får man jättebra beredskap. Det är viktigt att det känns lugnt, för då övar man också in lugnet. Sen när man spelar a vista känner man sig lugn i motsats till om man övar a vista genom att spela jättesvåra stycken. Då blir man nervös så fort man hamnar i en a vistasituation.”

Citat Pianist D: “Eftersom jag själv hade roligt och använde mig mycket av a vista för att upptäcka musik av alla möjliga slag så försöker jag uppmuntra mina elever till att ta ut nya stycken. Det handlar också om att spela tillsammans och våga ge sig in på nya områden och stycken, sånt man inte provat förut, på egen hand utan lärarens ledning. Jag ber dem gå till biblioteket och låna noter. De får tips på någon specifik låt eller genre de a vista bör få ut det mesta av. Jag uppmuntrar dem till att våga söka sig lite utanför veckans läxa och tro på att de har lärt sig någonting så att de kan använda det de lärt sig, till att hitta ny musik, nya låtar och våga sig på att spela det. Också att spela tillsammans med andra; fyrhändigt, med sångare, andra instrumentalister, i någon grupp, pianotrio, vad som helst så man vågar ge sig in på annat än sin läxa. Det är ett sätt för eleverna att upptäcka att dom kan använda musiken de lärt sig på fler sätt än att bara komma och spela upp sin spelläxa varje vecka.”

Citat Pianist E: “Min lärare jag hade upp i gymnasiet hade med sig fyrhändigt som vi spelade a vista tillsammans. Vi övade jättemycket på a vista-spel. När jag fick nya låtar började vi alltid med a vista och min lärare spelade innan, så att man fick höra lite. Sen jag börjat på lärarutbildningen har jag övat på egen hand. Tyvärr har jag inte pressen från min lärare att spela a vista på lektionerna. Det är kul att öva, man blir inte sämre då på a vista-spel.”

Citat Pianist F: “Mängdträning tycker jag är oerhört viktigt när det gäller a vista. Det går inte ta en veckokurs i a vista-läsning, utan det handlar om hur mycket tid och mängden man tränar det medvetet eller omedvetet, precis med text och läsa böcker. Ju mer man läser ju lättare har man att förstå texten

och relatera till det man tidigare har läst. Notbilden är ju ofta så mer omfattande för en pianist. A vista läsning är något som jag tror är viktigt att träna under många år i sitt liv för att bli bättre på det.”

Författarna av de böcker jag läst om ämnet påpekar att förmågan att spela a vista, alltid kan förbättras, och är inte något som vissa har medfött, andra inte. Med utgångspunkt från de artiklar jag läst på internet, verkar motsatsen vara en vanlig uppfattning bland musiker: att vissa bara kan och andra inte.

Här jämför jag med citat från Pianist A: *“Antingen kan man eller så kan man inte spela a vista”*
Citat Pianist D: *“A vista-spel är ett intressant område. Jag skulle vilja veta mera om varför somliga har så otroligt svårt att spela a vista och varför somliga har lätt att göra det. Om det har att göra med att man har nåt sinne för att orientera sig? På piano måste man kunna orientera sig i notbilden både horisontellt och vertikalt. Om det en egenskap man är född med, och i vilken mån det kan tränas upp och när det är dags att göra det?”*
citat Pianist F: *“Jag tycker a vista-spelförmågan är en del av den kompetens av det man kan ha, som inte bara är en tränings- utan också en lägningsfråga.”*

Undersökningens relevans för min yrkesroll

Jag kan i min roll som pianist och musiker i hög grad använda mig av denna undersöknings resultat; den har bekräftat mina tidigare insikter om a-vista, samtidigt som jag har fått större förståelse för olika sätt att se på ämnet, vilket inspirerat mig till nya idéer om hur man på olika sätt kan undervisa olika elever i a vista-spel. Den har också bekräftat min uppfattning om att förutsättningen för att bli bra på a vista är att systematiskt träna a vista genom att spela för att det är roligt, samt att spela mycket tillsammans med andra, utan lärares överseende.

Fortsatt forskning

Begreppet a vista är ett mångbottnat ämne, som handlar om så mycket mer än bara själva a vista-spelandet i stunden det genomförs. Bakom ligger den enskilde pianistens samlade erfarenhet, övning, lyssnande, kunskap av och om musik, i synnerhet och i allmänhet. Genom att skriva detta examensarbete har jag både fått specifika svar men också funnit nya frågor gällande a vista, vilka skulle vara intressanta att fördjupa sig i, som fortsatt forskning i ämnet. Några exempel: Vad är möjligt att notera i en notbild?, Vad är det pianisten “ser mellan raderna” (interpretation)?, Vilka konsekvenser får pianistens tekniska begränsningar i förhållande till vad han/hon vill förmedla i sitt a vista-spel?

Slutord

Genom min undersökning har jag fått en intressant inblick i hur ett antal klassiskt utbildade pianister tänker kring begreppet a vista, vilket har varit en lärorik process, som också gett mig ytterligare idéer om a vista-spel inom pianoundervisning.

När jag började formulera mina intervjufrågor trodde jag att de intervjuade pianisternas svar skulle vara mer olika än vad de visade sig vara. Pianisterna har visserligen ibland formulerat sig olika, men menar i de flesta fall troligen ganska lika. En anledning till detta kan vara att det sedan många hundra år tillbaka finns en tradition inom utbildningen av klassiska pianister hur man bör gå till väga när man läser av en nottext a vista. En annan anledning kan vara att det faktiskt bara finns ett logiskt sätt att gå till väga: att vara systematisk. Måhända kan även de begränsningar som undersökningsmetod och språkliga formuleringar fört med sig spela viss roll i detta sammanhang?

Litteraturförteckning

Bonniers musiklexikon 2003. Stockholm, Albert Bonniers förlag AB. ISBN 91-0-057504-6

Booth, Victor 1971. *We Pianoteachers*. London: Hutchinson. ISBN 0 09 106191 1

Camp, Max W 1992. *Teaching Piano The Synthesis of Mind, Ear and Body*
Los Angeles, Alfred Publishing Co., Inc., ISBN 088B845B76

Holgersson, Hans-Erik 1993. *Strategier vid a vista-läsning*
Ingesunds Musikhögskola, Examensarbete

Last, Joan 1985. *The Young Pianist- an approach for teachers and students*,
Oxford University press ISBN 0-19-3BBB87 6

Neuhaus, Heinrich 1999. *Om pianospelets konst*, Stockholm, Artis, cop. ISBN 91-630-8078-8

Wiggen, Knut 1966: *Att spela piano*. Malmö, Beyronds AB

Artiklar mm

Artiklar funna på internet

Creative Keyboard Feature Article

Piano Music Memorization

Pianoweb.net: Sight Reading

Practicespot.free tools: sightreading Genie

Practicespot:Infopedia, SIGHT-READING, Sightreading

eddielewis.com/trumpet/essays/sightreading, Sight-Reading Techniques

Försäljning av böcker eller mjukvara med syfte att förbättra a vista läsning, olika instrument, kurser i a vista

Encouraging Hands Music School- Sightreading Ensemble

Hollywood Sheetmusic>Browse Products, Piano Sightreading-Spartan Press.co.uk

Practical sightreading for beginners- Dick Grove- Part one

Sightreading For The Serious, Sightreading in Carole Music

Sight Reading/Sightreading Music Software Rewiev- improve your sight...

Sight Read This! -Music Sightreading Skillbuilding, Solfeg for Jazz sightreading

Syllabi.Html, B01 Sightreading Materials

Övrigt om sightreading

Bassplaza.com/Basslinks.nl Forums-Sightreading-how to improve..., Sightreading-phobia

DOYOULIKE SIGHTREADING-Forums, Halfbakery: Easy Sight Reading Edition,

Texas TMEA Region VII - förteckning över betyg på a vista tävling för orkester

Bilaga

Intervjuerna i sammandrag

Intervjusvaren presenteras person för person. Upprepningar och intervjufrågor har tagits bort. I stället är materialet reducerat till löpande text berättat i första person, utskrivet i talspråk. Endast då jag ansett en fråga vara ett förtydligande av riktningen på intervjun och relevant för svaret har frågan skrivits ut, markerad med talstreck.

Pianist A

Man

Musiker, repetitör, undervisar på kulturskola i genrerna rock och pop och klassiskt piano.

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Med a vista menas att man spelar direkt från bladet.

Ett syfte med a vista är att snabbt kunna lära sig ett stycke; som repetitör har man många uppdrag där man måste lära sig nya stycken, ju fortare man läser, desto snabbare kan man lära sig stycket. Det är väldigt praktiskt att inte behöva öva så mycket. Man kan ta fler uppdrag. Man får bättre timbetalt ju mindre man övar, så att säga. Om man läser långsamt tar det ju längre tid till man kan det. Det blir ineffektivt om man ska öva jättemycket på allting. Man hinner med för få uppdrag för att man ska kunna försörja sig på det.

Antingen kan man eller så kan man inte spela a vista; att vara en bra a vista- spelare innebär att man snabbt ska kunna förstå och gestalta, spela musiken. Att man ska kunna läsa, spela och ta hänsyn till dynamik, tempobyten, förutom att kunna spela noterna.

Det som skulle kunna vara negativt med att vara en bra a vista- spelare är att ha en tendens att sluta öva på stycken därför att man inte behöver det, för att klara av att spela stycket. Man får så lätt "till det" så att det i slutändan kan leda till att man kanske framför musik som inte är färdigt inövad. Är man så där jätte jättebra så kanske man inte förbereder sig ordentligt. Man tar ju sig ändå igenom. De riktigt bra a vista- spelarna blir mindre bra på att spela utantill. De tränar inte på det eftersom de inte behöver.

När jag spelar a vista, försöker jag tänka på samma saker som jag tjarar om till mina elever; att kolla upp taktart, tonart, om det ska gå fort eller långsamt och sen då försöka få en uppfattning om stycket. Jag tittar igenom noterna för att vara förberedd på vad som ska hända. Det är bättre att blicken ligger lite före än där man egentligen är, så att man läser i förväg för att inte bli överraskad. Men det är ju inte alltid så lätt, men jag försöker alltid tänka på det även om det inte alltid lyckas. När man har spelat mycket musik har man en del gratis; är det Mozart så vet man ju vad man kan förvänta sig ska komma.

Den bästa träningen när det handlar om att träna upp sin a vista-förmåga, är att gå in för att verkligen klara det, till exempel nåt man vill klara att spela tillsammans med en sångare. Jag har haft perioder när jag bara bläddrat upp vad som helst att försöka spela. Man bara provar helt enkelt.

När jag spelar a vista tillsammans med en ensemble, tycker jag det ger mer energi, adrenalin när man känner att man är med i ett flöde. Kroppen blir mer på helspänn. Samtidigt är det mer avspänt när alla spelar a vista i en ensemble, då det gör det mindre om man skulle förenkla lite och ta bort någonting som man inte hinner med i farten; man försöker få ett skelett. När man spelar med andra måste man ju hålla pulsen. Det är bättre att man hänger med i tempot, kanske spelar melodi och bas, eller mellanstämma, prioriterar bort svårigheter, än att man hamnar en takt efter, därför att man försöker få

med hela notbilden. Sen är det oftast lättare material man jobbar med när man har en ackompanjerande funktion till exempel i en kvintett, i motsats till att spela solostycken a vista. I solostycken tar man hänsyn till flera lager, då man vill få med både baslinje, mellanackord och melodistämman.

Som övrigt synpunkt angående a vista, tycker jag det är väldigt konstigt att man inte har a vista som fristående ämne, åtminstone på musikhögskolor. Jag hade i alla fall inte när jag utbildade mig, förutom en kurs under en termin. Jag skulle gärna velat haft det själv, i min utbildning. Däremot när jag var i Frankrike och studerade, var a vista ett eget ämne, och upplagt som en del av studiet. Vi pianister behöver träna på a vista vid sidan av på samma sätt som vi övar och övar och övar och spelar väldigt mycket utantill. Man kan i grund och botten komma igenom hela studiet utan att egentligen kunna läsa noter bra. Under tiden man studerar har man god tid på sig att öva in och framföra stycken, men när man är färdig då kan det vara väldigt svårt att komma ut om man plötsligt får ett ackompanjemangsuppdrag och inte har tränat på a vista. Då får man helt plötsligt en jättehög med noter som man snabbt ska nå ett resultat med och då är det ju väldigt bra att ha lärt sig att spela a vista. Enligt en lärare kommer 90 % av pengarna du tjänar, från bladet, alltså, måste man läsa fort om man ska överleva som pianist.

- Vill du ge dina elever undervisning i a vista?

Jag skulle gärna vilja ge mina egna elever särskild undervisning i a vista, om det fanns tid till det, eftersom det är något som man skulle vilja följa upp över ganska lång tid. När man bara har tjugo minuter med en elev, skulle man inte ha så mycket tid för annat, eftersom a vista-biten kanske skulle ta tio minuter av lektionen, så det känns inte riktigt som att jag vill prioritera det. För små elever på Kulturskolan känns det inte som att a vistaträning är det viktigaste att lära sig. För dem är det viktigare att de överhuvudtaget klarar av att spela något som de tycker om. A vistaträning blir viktigt mer på god amatörnivå eller för längre komna elever.

- Du tycker inte att det är så viktigt att ha med sig det från början?

Jag har ju inte jobbat så länge med små elever så jag har inte så jättestor erfarenhet av det, men det jag upplever är att många ser notläsning som hinder i början, snarare än till hjälp. Om man tvingade dem att läsa noter och verkligen satsade på notkunskapen så skulle man ta död på mycket av den första musikglädjen. Sen tror jag att man har väldigt olika begåvning för den här med notläsning också från början. En del har väldigt lätt med att översätta noterna till musik och en del har så jättesvårt för det. Det kan bli så att man som Pianist, för en ojämn kamp mot notläsning om man försöker få alla att bli läskunniga.

Pianist B

Man

Musiker klassiskt piano

Utbildning: pågående

Med a vista menas att man med hjälp av en notbild kan återge musik direkt utan förberedelse efter bästa möjliga förmåga. Kunna få ut musik av nottext. A vista är ett medel för att återge en text, komposition, stil.

Ett syfte eller funktion med a vista är när man ska kompa en sångerska på en konsert utan förberedelse; då har man en ganska stor press på sig att överblicka och komma till resultat snabbt. En motsatt situation är när man sitter i kammaren hemma och i lugn och ro spelar igenom en bunt nya noter.

Att vara en bra a vista-spelare är att vara strategisk, genomsåda olika mönster, vara bra på att återge rytmer, melodier, se harmoniska förlopp. Snabbt hitta en bra fingersättning. Ha en bra geografisk

uppfattning att hitta bra på klaviaturen. Kunna spela utan att titta på klaviaturen. Ha teknisk erfarenhet, säkerhet. Musikaliskt ha en känsla för helheten. Att man är bra på att fuska istället för att fastna i detaljer. En vanlig företeelse hos bra a vista spelare är att de behåller helheten utan att bry sig om detaljer. Det gäller att få ett flyt, och behärska konsten att fuska utan att det hörs. Man får ha öronen med sig. Det kännetecknar fuskexperten, som till exempel kan förbättra notbilden i opianistiskt skrivna klaverutdrag till operaackompanjemang, att man i stunden kan göra små förbättringar och rätta till det som är opianistiskt skrivet. Pianister som är väldigt noggranna och går in i detaljer har lätt för att fastna. Bra a vistaläsning innefattar översikt och att se sammanhang. Jag jämför med när man lär sig läsa då man i början fokuserar på enskilda bokstäver. Sen lär man sig se hela ord i en blick. Efter det kan man lära sig se en hel mening. Man bygger på sina erfarenheter. På samma sätt är det när man läser nya kompositörer, man bygger vidare på sina erfarenheter. Nästa gång man stöter på nåt liknande, har man tidigare erfarenhet av det.

Som pianist jobbar man under tidspress, nu för tiden ska allt ske snabbt utan lång förberedelsestid, man ska helst kunna sätta en notbild direkt, och förväntas kunna spela på väldigt kort varsel. Det är nästan en tävling i prestige mellan pianister. Man kan imponera med att kunna ta stycken a vista direkt. Att vara en bra a vista-spelare kan innebära vissa nackdelar. Det finns en risk att man går miste om djupet i musiken när man kan studera in verk snabbt med säkert a vista spel, för man inte behöver så lång tid på sig. Men man måste låta repertoaren få tid att mogna. Sitter man och läser bra är risken att man lämnar verket snabbt och går vidare till nästa. När jag själv lärde mig saker utantill och var dålig på a vista, fick det ta tid. Nu sedan jag förbättrat min a vistaförmåga är det risk att jag går vidare utan att lära mig det lika bra. Det är lätt att slarva för mycket när man är bra på att få till ett resultat hyfsat snabbt. Man hafsar förbi detaljer. Är man sämre a vista läsare behöver man automatiskt längre tid, och då får man automatiskt musikaliteten som man annars kan gå miste om till viss del. Det är negativt med tävlan mellan pianister. Pianistjobben går mycket ut på att man ska öva in saker på väldigt kort tid och man måste ta på sig väldigt många jobb. Behöver man lång tid på att lära sig saker kan det vara negativt att det tar tid. Saker får inte ta tid. Det är lätt att de bra a vista läsarna får jobben för att de klarar att hålla tempot. Kvantitet prioriteras framför kvalitet. Man kan som pianist skylla ifrån sig på att man tog det a vista om man inte spelade så bra, och bli förlåten.

När jag spelar a vista vill jag hitta ett harmoniskt förlopp, få med bastoner och rätt harmonik. Jag försöker se fundamentet, stolpar, det viktigaste, sorterar bort någon figur. Det är svårt att förklara. Man gör det på rutin på nåt vis.

När man själv är del i ett sammanhang, som när man spelar kammarmusik, sitter och jammar och spelar igenom får man impulser. Vid det första mötet med ett stycke är man nollställd, utan krav. Man dömer inte missade toner utan man hänger på ett flöde från de andra som spelar med. Jag tror att det i kammarmusiksammanhang jag haft de trevligaste a vista-ögonblicken, genom att upptäcka ny musik tillsammans.

-Hur går du tillväga, när du a vista tar dig an ett solostycke?

Ofta har jag hört stycket innan jag spelar det. Det finns en iver att kunna spela det själv i egen version. Om det inte finns någon tidspress, tittar jag igenom stycket utan att spela det, kanske på vägen hem på tåget. Det har många fördelar. Man får en översikt. Innan jag börjar spela tittar jag på a tempo beteckning, årtal, försöker läsa någonting om kompositören och den tiden, om jag har gott om tid. Vid genomspelnigen försöker jag ta mig igenom stycket, utan att ta med detaljer, ingen noggrann fingersättning utan försöker få en uppfattning om stycket och helheten. Sen går jag tillbaka till detaljerna, men då är det inte a vista längre. Jag försöker hitta vad kompositören vill med musiken, och inte bara läsa rytmiskt, att även i den mest krångliga bilden inte bara se rytmer och enskilda toner utan hitta musiken. Det beror också på hur väl man känner stilen, om man har spelat eller hört musik av samma tonsättare. Om första mötet med musiken var att höra den eller att läsa ett stycke som man inte

har hört innan, som man då inte har någon erfarenhet eller auditiv omfattning av. Beroende på hur lite bekant jag är med stilen, försöker jag läsa mig igenom stycket innan jag spelar det a vista. Är det modern musik som Schönberg, Stravinsky, svårt tekniskt kan det vara svårt med en genomspelning. Man får läsa en takt i taget och försöka läsa och reda ut rytmiska problem, komponenter. Men oavsett om det är atonal eller tonal musik, så lär man sig hitta mönster även i den krångligaste musiken. Om man läser musik som man inte är hemma på så blir det detaljstudier från början. Man läser rytmer vid sidan om instrumentet att man klappar rytmerna. Man får separera notbilden på nåt vis, men i största möjliga mån få en översikt med första genomspelningen.

Jag har haft perioder då jag tränat mycket a vista-spel. I början av gymnasiet när jag började spela efter noter, satte min lärare press på mig att utveckla notläsningen, så att jag skulle kunna studera in stycken efter notbladet. Då fick jag spela tio koraler varje dag. Jag skulle spela samma tempo rakt igenom så att hela notbilden skulle komma med. När jag började spela kammarmusik, spelade jag med musiker som kommit längre musikaliskt och med notläsning. Jag fick snabbt träna upp mitt a vista-spel. Det var en motiverande situation att spela med bra musiker. Det är viktigt att hitta musik man brinner för, som man vill lära sig. Det ska vara lustfyllt, och man ska vilja lära sig. En period satt jag med två häften med Scarlatti-sonater, som jag plöjde. Där var inte syftet att forma musik utan bara försöka bli bättre på att läsa noter. Det kan vara bra att spela mycket olika, få en bredd, öva på olika skikt. Som i koraler, där man tränar på att läsa ackord. Komplettera med att spela polyfon flerstämmig musik som Bach-inventioner där man får öva kontrapunktisk med två fria stämmor som övar ett annat sätt att läsa. Även att spela musik av Claude Debussy där man övar upp klang. Om man övar enbart a vista, ska man ändå lyssna ha med sig öronen och öva sig att vara medveten om hur det låter. Utvärdera, spela med en plan. Även där man måste prestera utan förberedelsetid ska man försöka koppla på sina öron. Alltid ha en plan och föreställning om det man ska spela. Jag tror att man får försöka lära sig vad man har för brister, vad det är som bromsar i en viss situation, om det är tekniken eller läsningen. Och öva upp det.

Något som hjälpt mig med att medvetet öva upp min a vistaförmåga är körsång. Där lär man sig förstå sin stämmas funktion i sammanhanget. Som pianist glömmer man bort stämföringen, man spelar vertikalt, ackordklumpar och ofta har man linjer i vänsterhanden och melodier att ta fram. Det som kännetecknar bra pianister är att de får musiken levande genom att plocka fram linjer i andra stämmor än överstämman som vanligast ska sjunga. I och med körsången får man lära sig att återge musiken utan att ha ett instrument. Som pianist har man tonerna färdiga på klaviaturen, bara att peta ner. Ofta ser man en notbild som man refererar till geografi; vart trycker man ner nästa tangent? Alltså, man ser en notbild och hittar rätt tangenter, men med körsången har man ingen klaviatur att hänga upp sig på. Man övar upp sitt inre lyssnande, genom att forma tonen inom sig. När man sjunger får man också automatiskt med sig andningen som man i a vista-spel i vanliga fall glömmer bort. Det gynnar a vista-spelet att sjunga. När jag ser en notbild kan jag höra hur melodin låter innan jag spelar den på instrumentet. Att vänja sig vid att få en inre föreställning utan instrumentet kan man öva upp med enkla enstämmiga noter. Läs Agnestigs "Vi spelar piano 1", memorera en rad innan du spelar på instrumentet. Då har man redan läst musiken innan man spelar.

Pianist C

Man

Musiker, ackompanjör, undervisar i klassiskt piano på folkhögskola och musikhögskola

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Att spela a vista innebär att kunna spela direkt när man ser noterna för första gången, man ska kunna läsa dem och spela med en gång utan att ha sett dem förut.

Att vara en bra a vista- spelare innebär att man har en instinkt för musik, att man känner hur man ska uttrycka sig. Man ser i förväg vad som händer i musiken, så att man kan gestalta, göra riktigt bra musik av det. Och att man har marginalen att kunna lyssna följa och understödja som ackompanjator. Man kan spela en komplex notbild, svåra saker a vista, där det händer mycket, till exempel växlande taktarter, att spela efter partitur och det jag tycker är svårast; atonal musik. Man kan läsa noterna utan instrument och höra hur det låter. Som musiker hamnar man ofta i situationer där det gäller att kunna rycka in i sista minuten och spela utan förberedelse, i stort sett direkt, när man får ett nytt uppdrag. De som är dåliga på notläsning måste tacka nej till spelningar på grund av att de inte hinner läsa in notbilden. Jag kan plöja mig igenom och undersöka en massa musik.

En nackdel med bra a vista- spelare är att de förväxlar a vista- spel med att kunna ett stycke, som ju är något fullkomligt annorlunda. De kan få det att *låta* som att de kan stycket, men om man vill *lära* sig det, måste man gå samma grundliga väg som alla andra - öva långsamt och prägla in detaljerna. Många duktiga musiker och pianister drabbas av att dom förväxlar begreppen. Om dom utnyttjade sina resurser helt och fullt skulle de uppnå högre kvalitet. Nackdelen är att man övar inte in stycket grundligt utan spelar a vista en massa gånger, tills man tycker att det börjar sitta, men det är inte samma sak, det saknas kvaliteten.

Jag har inte medvetet tränat upp min a vistaförmåga, utan ända sedan jag lärde mig läsa noter har jag varit nyfiken på dem. När jag kom över noter jag aldrig hade sett var jag tvungen att spela och så är det fortfarande. Det gjorde att jag spelade mycket nytt av det vi hade hemma, lite album och "Pianoboken del ett", som jag spelade utan och innan. Min veckopeng köpte jag noter för och plöjde. Det var roligt. Detta gjorde att jag tränade upp den där förmågan att läsa och spela a vista, och jag har tränat väldigt mycket för att lära mig att spela a vista direkt efter noter.

När jag spelar a vista tittar jag på ton och taktart. Kommande svårigheter, så det finns lite beredskap för det. Tittar snabbt i noterna för att skapa mig en uppfattning om stycket innan jag spelar. Hittar oregelbundheter. När man spelar plockar man bort ornamentik och knepigheter. Välj ett tempo man tror man kan hålla genom hela stycket. Det ger ett bättre intryck att spela tryggt än om man spelar i "tänkt" tempo med slarv.

Jag försöker få med precis allt, få det att låta som jag kan stycket. Jag prioriterar inte utan allt ska vara med, även musiken, det musikaliska uttrycket. Jag spelar med hjärtat som jag tycker låter vackert. Jag spelar automatiskt i den stilen som är aktuell, det är inget som jag behöver koppla på. Spelar jag själv kan jag ta mig friheter. Spelar jag med en ensemble måste jag inordna mig, och då lyssnar man väldigt mycket också. Att träna upp sin a vistaförmåga går ut på att lära sig läsa, precis som när man lär sig läsa skriven text, man läser inte bokstav för bokstav utan man läser block, helheter och på samma sätt måste man lära sig läsa helheter i noterna - se att det är en skala, vilket ackord det är. Man tänker inte på de enskilda tonerna. Man känner igen mönster. Och ju mer man spelar desto fler mönster känner man igen. Därför finns det ingen nytta med att välja att spela en svår notbild utan det är bra att spela nybörjarnoter. Om man spelar sånt som känns att man måste kämpa med, om man övar på för svåra saker a vista, då får man ett krampartat förhållande till det. Välj att spela enkla saker, men spela mycket och stycken där alla möjliga olika situationer kan tänkas komma upp - olika taktarter olika rytmer olika typer av komp, så får man jättebra beredskap. Det är viktigt att det känns lugnt, för då övar man också in lugnet. Sen när man spelar a vista känner man sig lugn i motsats till om man övar a vista genom att spela jättesvåra stycken. Då blir man nervös så fort man hamnar i en a vista-situation.

Pianist D

Kvinna

Undervisar i klassiskt piano på kulturskola

Utbildning: pianopedagogexamen

A vista är att spela direkt efter noterna vid första åsynen, utan att ha tränat på det förut, att spela från notbladet.

Om man är en duktig a vista-spelare kan man läsa av en notbild och omsätta det på sitt instrument, genom att man kan orientera sig snabbt och få ut det klingande resultatet. En bra a vista spelare kan snabbare sätta sig in i nya stycken, då man inte har så besvärligt att få en uppfattning om vad det är för nya stycken man håller på med.

Det finns många olika sätt att använda a vista på; som när jag vill titta på ny litteratur, klassiskt, eller undervisningslitteratur. Till exempel när man är nyfiken på nåt man hört talas om, man kanske känner till det, har hört det, eller så är det sånt man inte har någon aning om hur det låter. Då känns det lite annorlunda att ta itu med ett sånt stycke. I jobbet försöker jag hitta ny litteratur till eleverna, det kan vara kända låtar i nytt arrangemang, som är nytt för mig. Då använder jag mig av a vista för att kolla om det passar som undervisningslitteratur.

En nackdel med att vara en bra a vista-spelare, kan vara att man medvetet gör en del förenklingar för att kunna ta sig fram fort, genom att hoppa över vissa saker. Man tar inte med allting som står i noterna på en gång, men får ändå ut det viktigaste av det man ser i notbilden. Man kan missa en del finesser, kanske inte spelar hela ackord utan man tar det man tycker är viktigast.

Jag försöker alltid få med så mycket som möjligt av notbilden. Snabbt se en struktur i stycket så att jag ser vad det handlar om. Jag försöker hitta en form, få struktur på det jag gör så att det inte bara är en massa toner staplade på varandra, i och för sig rätt spelade men det blir inte musik. Annars finns det inget syfte med att vara en bra a vista-spelare. Jag bestämmer mig för hur jag vill spela a vista innan jag sätter igång, beroende på varför jag spelar igenom det. Beroende på syfte och omständigheter, håller jag ett tempo genom hela stycket för att skapa mig en uppfattning om det, till exempel om det är nåt som jag bara vill spela igenom. Men om det är ett jättefint genomkomponerat stycket som jag verkligen vill veta hur hela låter, tar jag det långsamt för att inte missa någonting. Innan jag spelar ett stycke a vista tittar jag om det står någonting om det, till exempel årtal, århundrade, kompositör. Det ger mer att veta vad informationen innebär innan man startar, så kan man sätta sig in i vad det är för stil, genre och så vidare. Sen kollar jag upp vad det är för takt-, och tonart, tempobeteckningar och kommande svårigheter som kan dyka upp längre fram i stycket. Om jag inte vill missa någonting i ett genomkomponerat stycke med komplicerad notbild, väljer jag att prioritera att spela en hand i taget.

Jag har inte medvetet tränat upp min a vista-förmåga, men jag har alltid haft lätt att läsa noter direkt från bladet, att orientera mig, och att samordna händerna. Utgångspunkten blir ju en annan om man inte har det från början, och då är man ju i ett annat läge. Mina lärare gav mig mycket ackompanjemangsuppgifter. Men även om man fick ett ackompanjemangsstycke i läxa, så plockade man ut resten av musiken i boken a vista. Jag försökte också spela direkt från bladet tillsammans med den andra solisten. På så sätt lärde jag mig väldigt mycket. När jag spelade cello i en stråkkvartett undersökte vi hela boken för att se hur det lät. Man lockades in i det eftersom det gick lätt att ta sig fram. Det lät ju som det lät, men jag och mina kompisar övade verkligen upp det där att spela direkt från bladet, för det var så spännande att lära sig ny musik, eller rättare sagt, höra hur det lät. Det drev mig att fortsätta. Jag gjorde mycket sånt när jag gick på musikskolan.

Jag har övriga synpunkter när det gäller mina elever; eftersom jag själv hade roligt och använde mig mycket av a vista för att upptäcka musik av alla möjliga slag så försöker jag uppmuntra mina elever till att ta ut nya stycken. Det handlar också om att spela tillsammans och våga ge sig in på nya områden och stycken, sånt man inte provat förut, på egen hand utan lärares ledning. Jag ber dem gå till biblioteket och låna noter. De får tips på någon specifik låt eller genre de a vista bör få ut det mesta av. Jag uppmuntrar dem till att våga söka sig lite utanför veckans läxa och tro på att de har lärt sig någonting så att de kan använda det de lärt sig, till att hitta ny musik, nya låtar och våga sig på att spela det. Också att spela tillsammans med andra; fyrhändigt, med sångare, andra instrumentalister, i någon grupp, pianotrio, vad som helst så man vågar ge sig in på annat än sin läxa. Det är ett sätt för eleverna att upptäcka att dom kan använda musiken de lärt sig på fler sätt än att bara komma och spela upp sin spelläxa varje vecka. Jag använder mig inte av någon speciell metodik när jag undervisar i a vista-spel, men eleverna får träna att spela a vista med en hand i taget, om det inte är enkla självklara saker som ett ackompanjemang eller nåt som går bra. De får lära sig att titta efter så de får rätt takt, tonart, stil, så att de får någon uppfattning om vad det är för typ av stycke som de spelar. Jag brukar om det finns tid till det på lektionerna träna nåt lätt fyrhändigt där eleven spelar stämman och jag ackompanjerar direkt från bladet. Jag försöker skapa tid till att de ska få spela direkt från bladet så att de får upptäcka hur roligt det är att spela tillsammans med någon, att spela nästan direkt från bladet och kunna orientera sig i notbilden för att skapa någonting tillsammans. Det brukar eleverna tycka är jätteroligt. Jag vet inte någon som tycker det är direkt tråkigt, utan det är nåt som de gärna vill göra.

A vista-spel är ett intressant område. Jag skulle vilja veta mera om varför somliga har så otroligt svårt att spela a vista och varför somliga har lätt att göra det. Om det har att göra med att man har nåt sinne för att orientera sig? På piano måste man kunna orientera sig i notbilden både horisontellt och vertikalt. Om det en egenskap man är född med, och i vilken mån det kan tränas upp och när det är dags att göra det? Det är något som jag tycker jag vet så lite om. Jag går på känn med mina elever, vilka som klarar vad när det handlar om svårighetsgrad av a vista-spel. Väljer jag nåt som är för lätt eller för svårt för dem att klara av, så att de känner glädjen med att spela. Hade man mera tid skulle man kunna strukturera det på något sätt, så att de flesta fick möjlighet att öva upp a vista spel lite mera. Jag tror att eleverna skulle tycka det var roligare att musicera om dom visste lite mera om hur dom skulle bära sig åt med att läsa noter. Men jag tror det faller på att vi har för korta lektionstider. Vi hinner inte. Man vill ju att de ska komma framåt med spelstyckena. Eller också får man välja antingen det ena eller det andra och då blir det avbrott i det ena, och det är ingen utvecklingsgång vecka för vecka utan då blir det antingen eller. Så det är ett problem och det har det varit hela tiden, det är ekonomiska ramar som styr.

Pianist E

Kvinna

Utbildning: pågående, till pianopedagog

Med a vista-spel menas att man som pianist ser noter och kan spela dom - att man kan spela ett stycke man aldrig sett noterna på eller hört spelas förut.

Jag brukar spela ganska mycket a vista. Jag lånar till exempel noter på biblioteket och försöker spela mig igenom allt, eller när jag letar stycken till mina elever, eller när någon elev har med sig stycken jag aldrig hört.

När man är en bra a vista-spelare har man en ganska stor kännedom om olika stilar. Man kan se på notbilden vad det ska vara för stil och känna hur fort det ska gå. Sen måste man vara bra på att läsa noter snabbt och kunna och förstå hur notbilden kommer att låta innan man spelar. Jag tror det har mycket med att göra med vad man har spelat, hur bra man är på a vista-spel.

Om till exempel jag skulle få spela ett stycke a vista som är i någon stil jag aldrig spelat förut, skulle jag ha jättesvårt för att spela igenom det.

Fördelen med att vara en bra a vista spelare är att man lätt kan få en översikt av noterna och se hur det kan komma att låta senare, och att man kan se kommande svårigheter. Om man spelar tillsammans med någon kan man snabbt fuska sig igenom en notbild så att man kan få en liten glimt av hur det låter. När man är en duktig a vista spelare kan det vara en nackdel att man får svårt att lära sig stycken utantill. Jag har svårt för att lära mig spela utantill för jag har ganska lätt att läsa från noterna och det funkar att spela. Men då lär man sig inte stycket på ett sånt sätt att man kan spela det utantill. Man blir lite osäker och vill se noterna fast man kanske inte behöver det egentligen.

Jag brukar först titta igenom stycket innan jag börjar spela a vista. Kollar taktart, tonart, hur stycket börjar. Står det några ord, föredragsbeteckningar? Vilket som är melodin. Dynamik -starkt eller svagt, vad kommer hända och hur fort jag kan tänkas lyckas spela det utan att ändra för mycket på tempot, om det inte ska vara växlande tempon, så klart. Ibland kan det vara lättare att tänka i ackord. Jag brukar inte få med dynamik när jag spelar a vista, fast jag vill veta hur dynamiken ska vara genom att kolla efter det i noterna innan jag börjar spela. Dynamiken brukar komma med när jag spelar stycket flera gånger. Jag försöker mest få med flytet vid a vista-spel, ändå kollar jag igenom alla grejer innan, för att veta att det ska vara annorlunda a vista-versionen.

Jag har tränat upp min förmåga att spela a vista. Precis när jag började spela piano kunde jag inte läsa vänsterhandens noter, men sen när jag fattade grejen med vänsterhandsnoterna tyckte jag det var jättespännande, så då spelade jag mycket. Det blev mer och mer. Min lärare jag hade upp i gymnasiet hade med sig fyrhändigt som vi spelade a vista tillsammans. Vi övade jättemycket på a vista-spel. När jag fick nya låtar började vi alltid med a vista och min lärare spelade innan, så att man fick höra lite. Sen jag börjat på lärarutbildningen har jag övat på egen hand. Tyvärr har jag inte pressen från min lärare att spela a vista på lektionerna. Det är kul att öva, man blir inte sämre då på a vista-spel.

Som övrig synpunkt på a vista spel, tycker jag att det kanske inte ska vara ett måste med att vara bra på a vista-spel, men det är bra att kunna i vissa lägen, eftersom det förenklar att vara bra på a vista-spel när man ska spela med andra och man inte hinner lära sig stora stycken helt, eftersom man klarar av att försöka hänga med ändå. Jag har ganska lätt för notläsning, så det kanske kommer naturligt att jag klarar av att spela a vista lättare, men har man svårt för noter tror jag att man hellre lär sig spela stycken utantill.

Pianist F

Kvinna

Musiker, ackompanjator, undervisare i klassiskt piano på musikhögskola och folkhögskola

Utbildning: solistdiplomexamen, pianopedagogexamen

Med a vista-spel menas att läsa texten, det vill säga noterna, direkt från bladet vid första anblicken och sen spela direkt från bladet.

Det händer ganska ofta att man får noter, som man blir beordrad att spela ganska direkt, och då är det som pianist praktiskt att vara vältränad i a vista-spel.

För min del använder jag mig av a vista-spel i undervisningssituationen; till exempel när en elev tar med sig en not och vill att man spelar den för att få en uppfattning om hur den låter, när en musiker/sångare, som snabbt vill få en uppfattning om någonting, ber mig spela a vista, eller i provspelssammanhang där jag ackompanjerar sökande. Det är ju ganska sällan man använder sig av a vista-spel som soloaktivitet.

Jag anser att en bra a vista-spelare måste ha en ganska vid kunskap om musik, förstå sammanhang och kunna se form och frasering, förstå ett stycke med ögonen, så att säga. Detta gör man lättare om man har mycket musikerfarenhet, intuition och fantasi som i sin tur har med erfarenhet och förmåga att kunna föreställa sig vad som ska komma, att göra. Det är alltid svårare att läsa musik som man inte har hört förut. Väldigt nutida musik kan också vara svår att läsa, om man inte spelar nutida musik jätte ofta och därför förstår sig på stycket lättare. För en bra a vista-spelare sänder hjärnan ner till fingrarna vilket gör att instrumentet ligger i handen på en, pianisten kan tekniskt göra det den avser.

Det beundras av många att vara en bra a vista-spelare; om man kan ta någonting från bladet så är man en duktig pianist, men det håller inte jag med om. Man kan vara en väldigt fin musiker utan att vara så duktig på a vista. Jag tycker a vista-spelförmågan är en del av den kompetens av det man kan ha, som inte bara är en tränings- utan också en läggingsfråga. Det som är tänkt och genomarbetat och övat på kan vara roligare att lyssna på, än det som är skissat i stunden. Det som är skissat kan också ha en friskhet över sig men det ena utesluter inte det andra tycker jag. Sen kan vi pianister ibland känna oss lite utnyttjade när det förutsätts att; du kan väl ta det här a vista? Och så slipper den som vill ackompanjeras tänka i förväg och lämna noter och planera för situationen. Som att man omedelbart kan stoppa in ett mynt i automaten och så kommer det ut musik, och det har vi alla varit med om. Det kan vara utmattande med för mycket a vista spel, efter en hel dags provspelningssackompanjemang är det bara en våt fläck kvar av pianisten. Ibland kan det vara roligt att lyckas få till det a vista om man är på det humöret. Men om man ska spela något, riktigt bra, så är det undantagslöst så att man måste låta det smälta och processa.

När jag i provspelningssammanhang ska ackompanjera en lång rad av okända människor med löpande band-aktigt ingång, talar jag om för mig själv vad det är för tonart och taktart och för tempo, så att jag verkligen läser av det noggrant. Det är annars lätt att bara kasta sig ut i läsandet och så efter några takter inser man att man inte riktigt är säker på vad man ska spela. Man kan lätt få hjärnstillestånd i såna sammanhang. För mig är det väldigt bra att konkret läsa av såna basic-saker först. Sen tycker jag att jag får kläm på vad det är för gestalt i stycket. Man måste också på något sätt fatta om det är till exempel barock, nutida eller romantiskt, vad det är för stil, och det kan till exempel en tonsättare kan ge signaler om. Sen är det ju kopplat till uttryck och sätt att spela och så där. Även om man inte får med sig all musik eller alla noter så är det viktigt att få med så mycket musik som möjligt går. Spelar man med någon får man inte tappa den människan, utan hålla fokus på det den vill förmedla och skissa runt den här som man ska ackompanjera. I undervisningsrummet finns möjligheter att förbereda sig. Man har som pianist oftast tittat på stycket till eleven om man styr det bra.

Som liten var det spännande notsamlingar och ärvda böcker man forsade i genom och det var ju verkligen fantastisk bra notträning i största allmänhet. Mängdträning tycker jag är oerhört viktigt när det gäller a vista. Det går inte ta en veckokurs i a vistoläsning, utan det handlar om hur mycket tid och mängden man tränar det medvetet eller omedvetet, precis med text och läsa böcker. Ju mer man läser ju lättare har man att förstå texten och relatera till det man tidigare har läst. Notbilden är ju ofta så mer omfattande för en pianist. A vista läsning är något som jag tror är viktigt att träna under många år i sitt liv för att bli bättre på det.

Övrig synpunkt

Privat tycker jag det alltid är roligt att förbereda mig därför att jag tycker jag spelar bättre när jag är förberedd, det blir fördjupning och närvaro tillsammans med den jag spelar med när man tar in en främmande verklighet samtidigt. Jag kan vara rodd av det en liten stund. Annars föredrar jag att spela förberedd.